

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ**

ТРОЦЬКИЙ Руслан Сергійович

УДК [355.237:354.31]:005.3

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ
У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ України (м. Київ).

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Тогочинський Олексій Михайлович,
ректор Академії Державної пенітенціарної служби
(м. Чернігів).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, старший науковий
співробітник
Вовк Мирослава Петрівна,
головний науковий співробітник відділу теорії і
практики педагогічної освіти імені академіка
І.А. Зязюна Інституту педагогічної освіти і освіти
дорослих НАПН України (м. Київ);

кандидат педагогічних наук, доцент
Радомський Ігор Петрович,
директор навчально-наукового центру організації
освітнього та виховного процесу Таврійського
національного університету імені
В.І. Вернадського (м. Київ).

Захист відбудеться 27 червня 2018 року об 11.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, 5-й поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті www.ipood.com.ua та у бібліотеці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлінського, 9.

Автореферат розіслано 25 травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.І. Сотська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі реформування системи Міністерства внутрішніх справ України актуалізується проблема професійної підготовки майбутніх офіцерів, підвищення рівня їхньої компетентності. Зростання вимог до випускників вищих навчальних закладів правоохоронного спрямування пов'язано з потребою формування готовності курсантів до виконання управлінських функцій, що детерміновано сучасними суспільними викликами щодо підготовки соціально активних, здатних до професійного й особистісного розвитку упродовж життя офіцерів, які мають бути наділені високим рівнем відповідальності, комунікативної культури, управлінської компетентності.

На важливості формування професійної компетентності таких фахівців наголошено у державних законодавчих і нормативно-правових документах (Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про Національну гвардію» (2015), «Про національну поліцію» (2015); Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2015); Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013)), у яких окреслено засадничі положення щодо реформування правоохоронних органів з урахуванням специфіки системи управління та визначено перспективи формування контингенту правоохоронців, які мають на високому рівні реалізовувати професійну діяльність та управлінські функції.

Зрослі вимоги до професійної підготовки офіцерів у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України зумовлюють необхідність суттєвого вдосконалення змісту, форм, методів вивчення фахових дисциплін з метою формування високого рівня готовності до управлінської діяльності курсантів, що дозволить подолати негативні тенденції домінування авторитарного стилю професійної комунікації у правоохоронних органах, неефективного прийняття управлінських рішень, недостатності діалогічної взаємодії між керівниками і підлеглими.

У вітчизняному і зарубіжному педагогічному дискурсі наявний спектр досліджень, у яких: розкрито методологічні і теоретичні засади професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих навчальних закладах МВС України (М. Вербенський, О. Даниленко, М. Козяр, О. Музичук, Г. Яворська та ін.); визначено особливості виховання курсантів у системі МВС України (І. Грязнов, В. Дзюба, О. Тогочинський та ін.); обґрунтовано педагогічні умови формування професійно значущих якостей курсантів (Ю. Бойко, С. Полторак, А. Радванський, С. Яворський та ін.); визначено сутність різних видів професійної компетентності офіцерів (О. Діденко, О. Євсюков, В. Зелений, О. Коба та ін.); означено особливості формування управлінської компетентності та управлінської культури (В. Барко, М. Вовк, О. Луцький, І. Радомський, В. Уліч, В. Ягупов та ін.). Водночас у вітчизняній педагогіці відсутні цілісні дослідження проблеми формування готовності до управлінської діяльності курсантів у вищих навчальних закладах МВС України у фаховій підготовці.

Аналіз наукових праць, вивчення специфіки професійної підготовки курсантів вищих навчальних закладах МВС України дозволили виявити спектр суперечностей між:

- наявним станом фахової підготовки курсантів у вищих навчальних закладах МВС України і реальними потребами суспільства в підготовці офіцерів із високим рівнем управлінської компетентності, культури, здатних до продуктивного управління підрозділами та прийняття виважених управлінських рішень;

- вимогами до якості професійної управлінської підготовки офіцерських кадрів і фактичним рівнем їхньої готовності приймати управлінські рішення в умовах щоденної діяльності;

- необхідністю особистісної та професійної відповідності офіцера вимогам професії в контексті сучасних суспільних викликів і дискретністю опанування теоретичними знаннями і практичними вміннями щодо управлінської діяльності у процесі фахової підготовки.

Актуальність досліджуваної проблеми, необхідність розв'язання суперечностей і науково-практична необхідність їх вирішення зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Формування готовності до управлінської діяльності курсантів вищих навчальних закладів МВС України у фаховій підготовці»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (до 2010 р. – Навчально-науковий інститут підготовки кадрів для громадської безпеки та психологічної служби Київського національного університету внутрішніх військ) та узгоджено рішенням Бюро Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №1 від 29 січня 2008 р.).

Об'єкт дослідження – фахова підготовка курсантів у вищих навчальних закладах МВС України.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи, організаційно-педагогічні умови формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах системи МВС України

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати зміст, форми, методи, організаційно-педагогічні умови формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки та експериментально перевірити модель формування цієї якості у майбутніх офіцерів у вищих навчальних закладах МВС України.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження визначено **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України в педагогічній науці та на практиці.
2. Розкрити сутність і структуру готовності до управлінської діяльності курсантів, сформованої в процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України.

3. Визначити критерії, показники та рівні готовності до управлінської діяльності курсантів, сформованої у процесі фахової підготовки.
4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови та модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки.
5. Розробити навчально-методичний супровід формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки.

Концептуальна ідея дослідження ґрунтується на положенні про те, що в сучасних умовах реформування вищої освіти, трансформаційних змін у системі підготовки офіцерів у вищих навчальних закладах системи МВС України необхідно забезпечити модернізацію фахової підготовки курсантів з метою формування готовності до управлінської діяльності, управлінської культури, управлінської компетентності, що уможливило виконання ними професійних обов'язків у майбутній професії. Готовність до управлінської діяльності майбутнього офіцера в процесі опанування ними фахових дисциплін формується в системі взаємодії освітньої, науково-дослідницької, практичної і виховної складових професійної підготовки, що уможливило реалізацію моделі формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах системи МВС України.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на положенні, що ефективність формування готовності до управлінської діяльності курсантів у вищих навчальних закладах системи МВС України набуде ефективності за умови: оновлення змісту, методів і форм фахової підготовки; активізації науково-дослідницької та самостійної роботи курсантів; укладання навчально-методичного супроводу щодо формування готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців.

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії наукового пізнання; теорії і методики військового навчання і виховання; особистісно орієнтованого підходу, що уможливило врахування особистісного потенціалу курсантів, їхньої здатності до саморозвитку, адаптивних якостей; ідей культурологічного підходу з позиції формування готовності до управлінської діяльності як основи розвитку управлінської культури, сприйняття моделей поведінки, закріплених в культурі; теоретичних положень діяльнісного підходу, що дозволяє виявляти здатність до прийняття управлінських рішень як засадничої якості готовності до управлінської діяльності; ідеї системного підходу, що розкривають сутність управлінської діяльності як системного процесу, наділеного багатофункціональністю, структурованістю; положення компетентнісного підходу, що визначають сутність готовності до управлінської діяльності курсантів як інтегративної якості особистості, основи управлінської компетентності.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці учених, у яких розкрито: філософські засади реформування вищої освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий та ін.); психолого-педагогічні аспекти професійного розвитку і саморозвитку фахівця (О. Івановська, О. Кучерявий, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, М. Солдатенко, В. Рибалка та ін.); проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих навчальних закладах МВС України, військових

навчальних закладах (М. Вербенський, А. Волошук, А. Галімов, А. Гребенюк, С. Гречко, О. Даниленко, Л. Дягілева, М. Козяр, О. Музичук, І. Томків, Г. Яворська, В. Ягупов та ін.); специфіку виховної роботи у системі МВС України (І. Грязнов, В. Дзюба, Д. Іщенко, О. Тогочинський та ін.); педагогічні умови формування професійно значущих якостей курсантів (А. Балендр, О. Бикова, Ю. Бойко, С. Будник, Т. Гороховська, Ю. Демянюк, О. Діденко, С. Кубіцький, А. Краснощок, С. Левченко, О. Луцький, І. Марчук, І. Михайліченко, В. Монастирський, В. Павлушенко, С. Полторац, І. Радомський, А. Радванський, С. Решетник, О. Сафін, В. Уліч, Г. Штефанич, Ю. Юрчук, С. Яворський, В. Ягупов та ін.).

Методи дослідження. Для розв'язання визначених завдань було використано комплекс методів: *теоретичні*: аналіз, порівняння та узагальнення наукової інформації з метою визначення змісту готовності до управлінської діяльності та педагогічних умов її формування; моделювання для з'ясування структури готовності до управлінської діяльності, а також розроблення ситуацій, наближених до майбутньої професійної діяльності курсантів; *емпіричні*: спостереження, бесіди, анкетування, тестові завдання з метою діагностики стану сформованості та динаміки формування означеної якості відповідно до структурних компонентів, критеріїв, показників, рівнів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності моделі формування готовності до управлінської діяльності у процесі фахової підготовки; *статистичні* для обробки отриманих даних і перевірки достовірності результатів експериментального дослідження.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось у чотири етапи впродовж 2007 – 2017 років.

На першому етапі (2007 – 2009 рр.) – опрацьовано філософську, соціологічну, психологічну та педагогічну літературу, що дозволило узагальнити проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих навчальних закладах МВС України; розкрито стан дослідженості проблеми в педагогічній науці; обґрунтовано теоретичні і методологічні засади; визначено об'єкт, предмет та мету; сформульовано гіпотезу та завдання; здійснено добір методів дослідження.

На другому етапі (2010 – 2012 рр.) – теоретично обґрунтовано критерії, показники, рівні сформованості готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки; підбрано діагностичний інструментарій для констатувального експерименту; проведено констатувальний експеримент, в результаті якого проаналізовано стан сформованості готовності до управлінської діяльності курсантів у вищих навчальних закладах МВС України.

На третьому етапі (2013 – 2015 рр.) – теоретично обґрунтовано модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки; апробовано зміст, форми, методи, навчально-методичний супровід формування готовності до управлінської діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін, організації науково-дослідницької, самостійної роботи, проведення ознайомчої практики, стажування.

На четвертому етапі (2016 – 2017 рр.) здійснено статистичне оброблення результатів формувального експерименту; сформульовано загальні висновки та окреслено перспективи подальших досліджень означеної проблеми.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків), Академії Державної пенітенціарної служби (м. Чернігів), Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ України (м. Київ), Національної академії Національної гвардії України (м. Харків), Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро). На різних етапах дослідження в експерименті брало участь 502 курсантів та 16 викладачів зазначених закладів.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягають у тому, що: *вперше* здійснено цілісне дослідження проблеми формування готовності до управлінської діяльності курсантів вищих навчальних закладів МВС України у фаховій підготовці; розроблено модель формування такої готовності як відображення розгорнутого в часі процесу навчання, що побудоване з урахуванням положень методологічних підходів (особистісно орієнтованого, системного, компетентнісного, культурологічного, діяльнісного), принципів (систематичності і послідовності навчання, свідомості і активності у навчанні, науковості, поєднання різних форм і методів організації навчання, позитивної мотивації, відбору індивідуальної освітньої траєкторії, освітньої рефлексії, випереджувального навчання), яка містить зміст, структуру, форми, методи, умови пізнавальної і практичної діяльності курсантів, що реалізуються поетапно (ціле-мотиваційний, змістово-актуалізаційний, практико-орієнтований, рефлексивно-оцінний етапи), а її результатом є сформована готовність до управлінської діяльності; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності до управлінської діяльності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності; визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності, що формується у процесі фахової підготовки; *уточнено* сутність понять «управління», «управлінська діяльність», «фахова підготовка», «організаційно-педагогічні умови», «готовність до управлінської діяльності курсантів, сформована у процесі фахової підготовки»; *подальшого розвитку набули* зміст фахової підготовки офіцерів, форми і методи формування готовності до управлінської діяльності у вищих навчальних закладах системи МВС України.

Практичне значення дослідження полягає у: розробленні навчально-методичного супроводу до дисциплін фахового спрямування («Управління повсякденною діяльністю», «Тактична підготовка військ», «Службово-бойова діяльність», «Українська мова (за професійним спрямуванням)»), що включає лекційні матеріали, плани практичних і семінарських занять, тестові завдання, питання для самостійної підготовки; підготовці методичних рекомендацій «Формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС»; оновленні змісту програм ознайомчої практики і стажування; розробленні тематики науково-дослідної роботи у межах наукового гуртка, проблематики проектів з проблем управлінської діяльності.

Результати дослідження можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів системи МВС України з метою оновлення змісту, методів і

форм фахових дисциплін, курсантами під час написання наукових робіт і проходження стажування, науково-педагогічними працівниками у сфері підвищення кваліфікації правоохоронців.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, акт №26/403 від 14.09.2016 р.), Академії Державної пенітенціарної служби (м. Чернігів, акт №6 від 29.09.2016 р.), Навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ України (м. Київ, акт №40/4-333 від 06.10.2016 р.), Національної академії Національної гвардії України (м. Харків, акт №23 від 16.12.2016 р.), Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, акт №5 від 24.04.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертаційної роботи, її основні положення обговорювалися на: *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Психологічні технології в екстремальних видах діяльності» (м. Донецьк, 2009); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (м. Вінниця, 2016); *міжнародних читаннях* «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії» (м. Київ, 2015, 2016); *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Впровадження тренінгових технологій у підготовку персоналу ОВС» (м. Київ, 2008); «Філософські, методологічні та психологічні проблеми права» (м. Київ, 2009); «Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток» (м. Одеса, 2009); «Девіантна поведінка: соціальний, психологічний, юридичний аспекти» (м. Харків, 2009); «Філософські, методологічні й психологічні проблеми права» (м. Київ, 2010); «Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України» (м. Харків, 2013); «Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України» (м. Харків, 2016); *міжвузівській науково-практичній конференції* «Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: теорія, практика, навчання» (м. Київ, 2016); *міжвідомчій науково-практичній конференції* «Психологічна допомога особам, які беруть участь в антитерористичній операції» (м. Київ, 2016).

Особистий внесок здобувача. У працях, написаних у співавторстві, дисертанту належить: обґрунтування особливостей фахової підготовки курсантів у вищих навчальних закладах системи МВС України [7; 8]; розроблення рекомендацій щодо оновлення змісту, методів і форм організації ознайомчої практики, військового стажування курсантів вищих навчальних закладів МВС України [11-13]; виявлення особливостей проведення комунікативного тренінгу в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів [26].

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 26 публікаціях (20 – одноосібних), з них: 9 статей у наукових фахових виданнях України (у т.ч. 2 – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз); 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні; 3 навчально-методичні посібники (у співавторстві); 1 методичні рекомендації; 12 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (323 найменування, з яких 15 – іноземною мовою), 13 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 306 сторінок, обсяг основного тексту складає 190 сторінок. Роботу ілюструють 11 таблиць і 3 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, схарактеризовано стан її розробленості; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічну і теоретичну основу; розкрито концептуальну ідею дослідження, наукову новизну, практичне значення; висвітлено методи дослідження; наведено відомості про апробацію результатів дослідження, публікації і структуру дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні засади формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України»** – здійснено теоретичний аналіз проблеми формування готовності до управлінської діяльності курсантів вищих навчальних закладів МВС України; уточнено сутність базових понять дослідження з позиції діяльнісного, особистісно орієнтованого, культурологічного, системного, компетентнісного підходів; охарактеризовано педагогічний потенціал фахової підготовки майбутніх фахівців у системі МВС України щодо формування їх готовності до управлінської діяльності.

Визначення сутності управлінської діяльності майбутніх фахівців, підготовка яких здійснюється у вищих навчальних закладах МВС України, здійснено на основі аналізу поняття «управління» з позиції психології управління, психології особистості, педагогіки, філософії, соціології, теорії управління. З'ясовано, що у психолого-педагогічній інтерпретації «управління» розглядається як процес впливу на особистість, колектив, професійну групу, що має результат – зміну якостей, набуття нових професійних та особистісних властивостей шляхом застосування відповідних психологічних, педагогічних методів, засобів, прийомів.

Специфічними характеристиками управлінської діяльності майбутнього офіцера визначено інтелектуальні засади вироблення, прийняття та практичної реалізації управлінських рішень; систематизація, зберігання, ретрансляція управлінської інформації; наявність мотивації у підлеглих до спільного вирішення проблеми; підтримка високого ступеня дисциплінованості; уміння розв'язувати конфліктні ситуації; володіння комунікативними вміннями, здатність аргументовано висловлювати власні думки; дотримання субординації у взаємовідносинах відповідно до статусу; набуття якостей професійного управлінця. Провідними функціями управлінської діяльності є функція цілепокладання, планування, організації, координування, стимулювання, контролю, обліку та аналізу діяльності.

Студіювання наукових джерел дозволило уточнити сутність готовності майбутніх курсантів до управлінської діяльності як складного інтегрованого особистісного утворення, яке складається з індивідуально-психологічних особливостей і характеризується активно-позитивним ставленням курсантів до

управлінської діяльності, стійкою професійною спрямованістю щодо її здійснення, наявністю оптимального обсягу фахових знань та умінь, певного досвіду управлінця, що дозволяє успішно здійснювати управлінську діяльність. Її структурними компонентами є: мотиваційно-ціннісний, понятійно-змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий, що уможлиблює цілісно охарактеризувати цю якість з урахуванням особливостей професії, вимог до професіоналізму майбутніх офіцерів.

Виявлено, що ефективність формування готовності курсантів до управлінської діяльності забезпечується у процесі їхньої фахової підготовки, педагогічний потенціал якої полягає у можливостях вироблення стійкої системи цінностей, внутрішніх регуляторів поведінки, розвитку уміння гнучко адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій, підготовці курсантів як менеджерів, здатних виконувати управлінські функції, розвивати управлінські, організаторські, комунікативні якості.

Аналіз особливостей професійної підготовки фахівців для правоохоронних органів у зарубіжних країнах (Франції, Великобританії, Сполучених Штатів Америки, Італії, Німеччині, Бельгії, Польщі тощо) довів, що позитивним є досвід практико орієнтованого навчання, стажування, фасилітативної взаємодії, відпрацювання злагоджених професійних дій, акцентування уваги на формування управлінських якостей.

У другому розділі – **«Організаційно-педагогічні умови формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України»** – обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах у системі МВС України; визначено критерії, показники та рівнів сформованості готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців у процесі фахової підготовки; розроблено модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки.

На основі теоретичного аналізу визначено організаційно-педагогічні умови як єдність зовнішніх і внутрішніх чинників освітнього середовища вищого навчального закладу системи МВС, що регламентується взаємодією трьох рівнів організації освітнього процесу на основі генералізації (інституційного, управлінського, технологічного): оновлення змісту, форм і методів фахової підготовки; активізації науково-дослідницької та самостійної роботи курсантів; укладання навчально-методичного супроводу.

Визначення першої організаційно-педагогічної умови – оновлення змісту, форм і методів фахової підготовки передбачає: збагачення тематики навчальних і робочих програм, розроблення проблемних змістових модулів, лекцій, практичних, семінарських занять фахових дисциплін, програм ознайомчої практики і стажування; використання інтерактивних форм і методів пізнавальної діяльності; організацію семінарів для викладачів фахових дисциплін з проблем досвіду управлінської культури правоохоронних органів в Україні і зарубіжжі;

використання форм і методів формування готовності до управлінської діяльності курсантів щодо набуття викладачами функцій «педагога-тьютора».

Активізація науково-дослідницької та самостійної роботи курсантів (друга організаційно-педагогічна умова) забезпечується: участю курсантів у конференціях всеукраїнського і міжвузівського рівнів, наукових семінарах; організацією самостійної роботи шляхом надання курсантам індивідуальних завдань, завдань для самоконтролю в межах розробленого «методичного портфоліо» до фахових дисциплін; проведення консультацій з курсантами з метою підготовки доповідей, презентаційних матеріалів, тез до конференцій, методичних семінарів у межах діяльності наукового гуртка; організацією проектної діяльності з питань ефективності управлінської діяльності відповідно до обраного фаху.

Укладання навчально-методичного супроводу (третья організаційно-педагогічна умова) передбачає розроблення лекційних матеріалів, планів практичних і семінарських занять, рекомендацій до їх проведення, тестових завдань, питань для самостійної підготовки до дисциплін фахового спрямування («Управління повсякденною діяльністю підрозділів», «Тактична підготовка військ», «Службово-бойова діяльність», «Українська мова (за професійним спрямуванням)»), методичних рекомендацій «Формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України», програм ознайомчої практики і стажування; тематики науково-дослідної роботи у межах наукового гуртка; проблематики проектів з проблем управлінської діяльності.

У ході дослідження відповідно до структури готовності до управлінської діяльності курсантів схарактеризовано критерії та їх показники: *ціннісно-регулятивний* (мотивація до здійснення майбутньої управлінської діяльності, спрямованість на здійснення відповідного виду діяльності та сформованість ціннісних орієнтацій); *когнітивний* (знання специфіки управлінської діяльності офіцера, володіння тезаурусом з проблем управлінської діяльності, міцність і системність знань щодо управлінської діяльності); *праксеологічний* (володіння управлінськими й організаторськими вміннями, здатність прийняття управлінських рішень, наявність комунікативних умінь); *особистісно-рефлексивний* (самооцінка особистісних якостей; самоаналіз управлінських якостей щодо здійснення відповідного виду діяльності; орієнтація на самовдосконалення, саморозвиток готовності до управлінської діяльності курсантів у майбутньому). На основі визначених критеріїв і компонентів готовності до управлінської діяльності курсантів було схарактеризовано високий, середній і низький рівні сформованості цієї якості.

Розроблено модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки (рис. 1), яка побудована з урахуванням положень особистісно орієнтованого, системного, компетентнісного, культурологічного, діяльнісного підходів, принципів систематичності і послідовності навчання, свідомості і активності у навчанні, науковості, поєднання різних форм організації навчання, позитивної мотивації, відбору індивідуальної освітньої траєкторії, освітньої рефлексії, випереджувального навчання. Модель характеризується цілісністю, інтегративністю, рівневістю і логічністю та адекватно

представляє зміст, структуру, форми, методи, умови пізнавальної і практичної діяльності курсантів, що реалізуються поетапно (ціле-мотиваційний, змістово-актуалізаційний, практико-орієнтований, рефлексивно-оцінний етапи), а її результатом є сформована готовність курсантів до управлінської діяльності.

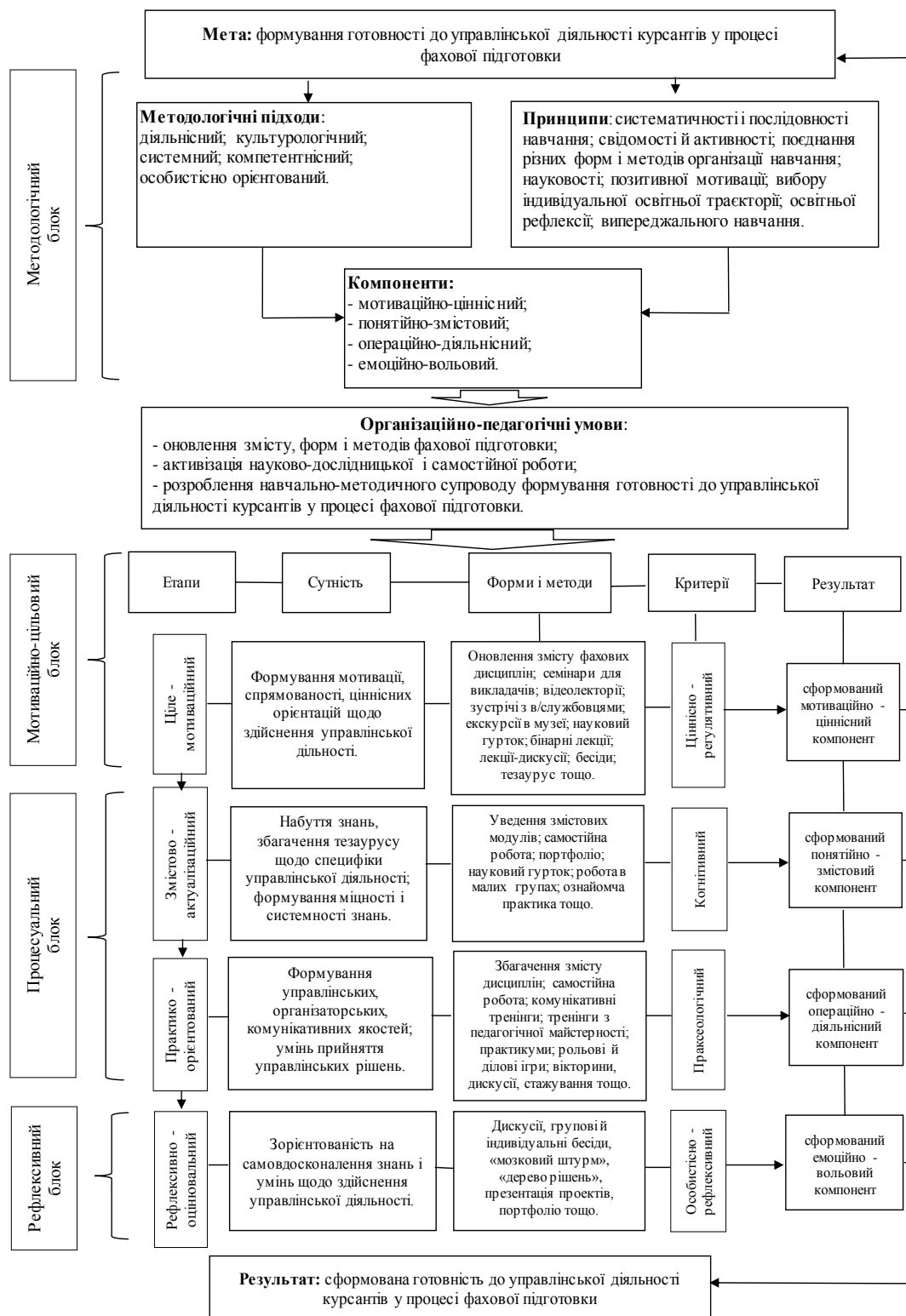

Рис. 1. Модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки

У третьому розділі – **«Експериментальна робота щодо упровадження моделі формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки»** – представлено аналіз проведеного констатувального експерименту, в ході якого виявлено стан готовності курсантів до управлінської діяльності, що формується у процесі фахової підготовки за визначеними критеріями, показниками і рівнями; викладено хід формувального експерименту; проаналізовано результати експериментальної роботи щодо впровадження організаційно-педагогічних умов і моделі формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки.

Аналіз стану сформованості готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки, проведений на етапі констатувального експерименту, засвідчив про недостатній рівень сформованості означеної якості, що дозволило зробити висновок щодо необхідності удосконалення процесу фахової підготовки курсантів.

Мета формувального експерименту полягала у впровадженні моделі формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки. До формувального етапу експериментальної роботи було залучено 280 курсантів, з яких 112 – ЕГ та 110 – КГ.

Модель реалізовувалася впродовж ціле-мотиваційного, змістово-актуалізаційного, практико-орієнтованого, рефлексивно-оцінного етапів. Ціле-мотиваційний етап спрямовувався на формування мотивації щодо здійснення управлінської діяльності, ціннісних орієнтацій і спрямованості курсантів на поглиблене опанування знань і умінь, що забезпечують ефективність означеного виду діяльності (ціннісно-рефлексивний критерій). На цьому етапі було проведено ряд методичних, науково-методичних семінарів для викладачів фахових дисциплін, спрямований на опанування ними функцій педагога-тьютора. Зміст фахових дисциплін («Тактична підготовка військ», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Історія військ та військового мистецтва») доповнювався модулями з проблем специфіки управлінської діяльності, психології управління, теорії і практики означеного виду діяльності. Основними формами навчання були бінарні лекції, лекції-дискусії, бесіди, укладання тезаурусу, активізація самостійної і дослідницької роботи у межах наукового гуртка, залучення до проектної діяльності. З-поміж заходів виховного спрямування, спрямованих на підвищення мотивації до управлінської діяльності, переважали проведення відеолекторіїв (перегляд документальних і художніх фільмів з подальшим обговоренням), зустрічі з військовослужбовцями, учасниками бойових дій, командирами-управлінцями, відвідування музеїв.

Змістово-актуалізаційний етап передбачав набуття курсантами знань щодо управлінської діяльності, поглиблене опанування теоретичного матеріалу з проблем управління, комунікації у сфері правоохоронних органів, психології управлінських процесів (когнітивний критерій). Зміст фахових дисциплін («Тактична підготовка військ», «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та програми ознайомчої практики збагачувався змістовими модулями відповідної проблематики. Було використано такі форми, як: лекції, семінарські і практичні заняття, активізація

роботи наукового гуртка, укладання тезаурусу, надання електронного порфоліо викладачів та самостійне укладання власного порфоліо, робота в малих групах, дискусії, опрацювання законодавчих, довідниково-енциклопедичних, навчально-методичних ресурсів, зокрема електронних тощо.

Практико-орієнтований етап реалізовувався з метою формування організаторських, управлінських, комунікативних умінь, умінь прийняття управлінських рішень (праксеологічний критерій). Відбувалося введення модулів у зміст фахових дисциплін – «Тактична підготовка військ», «Управління повсякденною діяльністю підрозділів», «Службово-бойова діяльність». Процес навчання був організований у формі комунікативних тренінгів, тренінгів з розвитку педагогічної майстерності, практикумів, вікторин, лекцій-презентацій, участі курсантів у конференціях і семінарах всеукраїнського і міжвузівського рівнів, представлення власного портфоліо щодо специфіки управлінської діяльності тощо, шляхом використання фасилітативних методів (рольові та ділові ігри, професійно-пошукові ситуації). У ході реалізації цього етапу курсанти проходили стажування, програма якого була збагачена змістовим модулем, спрямованим на формування організаторських, управлінських і комунікативних умінь.

Рефлексивно-оцінний етап реалізовувався з метою формування здатності до саморозвитку, самовдосконалення в управлінській діяльності, здійснення рефлексивного оцінювання власних знань і умінь з означеного виду діяльності (особистісно-рефлексивний критерій). Було застосовано такі форми і методи навчання, як: групові та індивідуальні бесіди; проекти; методи дискусії; метод «мозкового штурму»; метод «Дерево рішень».

Результати експерименту свідчать про те, що відбулося зростання рівнів готовності до управлінської діяльності, що формується у результаті фахової підготовки. Після проведення формувального експерименту низький рівень готовності виявлений у 29,5 % учасників експериментальних груп (на констатувальному – 41,7 %), високий рівень – у 23,9% (було 10%). Кількість курсантів із середнім рівнем готовності до управлінської діяльності в експериментальній групі зменшилася з 48,2 % до 46,7% (у результаті вияву багатьма курсантами високого рівня готовності) (рис. 2).

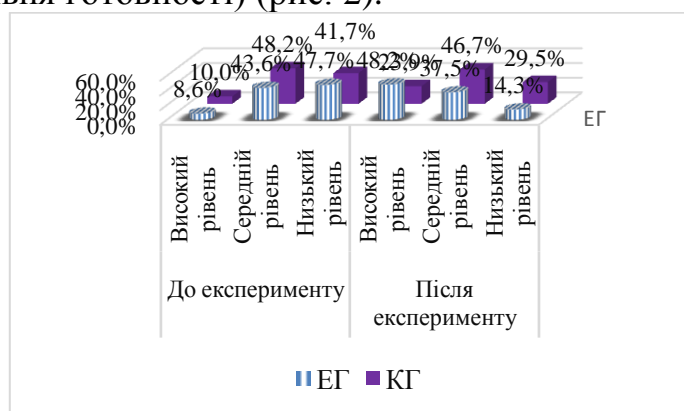

Рис. 2. Динаміка сформованості готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки на початку формувального етапу експерименту та після його завершення.

Достовірність відмінностей характеристик зрівнювальних вибірок експериментальної та контрольної груп на формувальному етапі експерименту, перевірена за допомогою функції Лапласа, складає 95%.

Результати формувального експерименту свідчать про ефективність визначених організаційно-педагогічних умов та розробленої моделі формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки, що підтверджується зростанням рівнів готовності курсантів ЕГ до означеної діяльності за усіма показниками визначених критеріїв, тоді як рівні готовності респондентів КГ залишилися без суттєвих змін.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне обґрунтування та запропоновано практичне вирішення проблеми формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України. Отримані в ході дослідницького пошуку результати дозволили зробити такі висновки.

1. Теоретичний аналіз проблеми формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки, здійснений з урахуванням її сутнісних характеристик з позиції теорії управління, психології управління, психології особистості, соціології та педагогіки, дав можливість з'ясувати, що управлінська діяльність майбутнього офіцера є складовою його професійної діяльності, яка характеризується багатофункціональністю (аналіз ситуації; прийняття рішення; планування роботи щодо реалізації рішення; організація виконання рішення; аналіз виконаного рішення; коригування; прогнозування); динамічністю, субординаційністю взаємодії, напруженістю, конкретністю, чіткою регламентованістю, високим рівнем відповідальності, спрямованої на послідовне управління діями інших, забезпечення їх злагодженості й узгодженості та пов'язана з безперервним вирішенням сукупності управлінських функцій.

Виявлення педагогічного потенціалу фахової підготовки курсантів у вищих навчальних закладах МВС України, аналіз окремих аспектів зарубіжного досвіду формування готовності до управлінської діяльності майбутніх правоохоронців дозволили визначити, що на сучасному етапі розвитку правоохоронної сфери актуалізується потреба у підготовці мобільного фахівця, здатного вчитися упродовж усього життя, наділеного позитивним ставленням до свого фаху, прагненням до постійного особистісного та професійного саморозвитку, розумінням фахових функцій, здатністю до їх виконання на високому професійному рівні, розвитку власної моральності, інтелекту, емпатійності, культури, що становить підґрунтя ефективної управлінської діяльності.

2. Розкрито сутність і структуру готовності до управлінської діяльності курсантів, сформованої у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України. Сформульовано авторську дефініцію готовності майбутніх курсантів до управлінської діяльності як складного інтегрованого особистісного утворення, яке складається з індивідуально-психологічних особливостей і характеризується активно-позитивним ставленням курсантів до управлінської діяльності, стійкою

професійною спрямованістю щодо її здійснення, наявністю оптимального обсягу фахових знань та умінь, певного досвіду управлінця, що дозволяє успішно здійснювати управлінську діяльність. Обґрунтовано структуру готовності до управлінської діяльності курсантів, яка включає такі компоненти, як мотиваційно-ціннісний, понятійно-змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий. Така структура дозволила цілісно охарактеризувати готовність до управлінської діяльності курсантів з урахуванням специфіки професійного середовища, особливостей фаху, вимог до професіоналізму фахівців правоохоронної сфери.

3. Визначено критерії і показники готовності до управлінської діяльності курсантів, сформованої у процесі фахової підготовки, а саме: *ціннісного-регулятивний критерій* (показники: мотивація до здійснення майбутньої управлінської діяльності; спрямованість на здійснення управлінської діяльності; сформованість ціннісних орієнтацій щодо управлінської діяльності); *когнітивний критерій* (показники: знання щодо специфіки управлінської діяльності офіцера, володіння тезаурусом з проблем управлінської діяльності, міцність і системність знань щодо управлінської діяльності); *праксеологічний критерій* (показники: володіння управлінськими й організаторськими здатностями, здатність прийняття управлінських рішень, наявність комунікативних умінь); *особистісно-рефлексивний критерій* (показники: самооцінювання особистісних якостей; самоаналіз управлінських якостей щодо здійснення відповідного виду діяльності; орієнтація на самовдосконалення, саморозвиток готовності до управлінської діяльності у майбутньому). На основі визначених критеріїв і показників готовності курсантів до управлінської діяльності, сформованої у процесі фахової підготовки, шляхом використання підбраного діагностичного інструментарію було визначено три рівні їхньої готовності до цього виду діяльності: високий, середній і низький.

4. Теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування готовності курсантів до управлінської діяльності у процесі фахової підготовки: оновлення змісту, форм і методів фахової підготовки; активізація науково-дослідницької та самостійної роботи; укладання навчально-методичного супроводу. Розроблено та впроваджено модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки, яка ґрунтується на цінностях професійного розвитку майбутнього фахівця та основних положеннях методологічних підходів (діяльнісного, особистісно орієнтовного, культурологічного, системного, компетентнісного) і розглядається як складна, динамічна система, структура якої інтегрує мотиваційно-цільовий, процесуальний, рефлексивний блоки, відображає логічний процес формування готовності до управлінської діяльності, реалізується поетапно (ціле-мотиваційний, змістово-актуалізаційний, практико-орієнтований, рефлексивно-оцінювальний етапи) у ході фахової підготовки. Результати експериментальної роботи підтвердили, що обґрунтовані автором організаційно-педагогічні умови та модель забезпечують ефективність формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки. Свідченням цього є зростання рівнів готовності курсантів ЕГ за всіма показниками відповідно до визначених критеріїв, водночас рівні готовності майбутніх офіцерів КГ залишилися без суттєвих змін.

5. З метою підвищення ефективності формування готовності курсантів до управлінської діяльності у процесі фахової підготовки розроблено й упроваджено навчально-методичний супровід до дисциплін фахового спрямування («Управління повсякденною діяльністю підрозділів», «Тактична підготовка військ», «Службово-бойова діяльність», «Українська мова (за професійним спрямуванням)»), лекційні матеріали, плани до практичних і семінарських занять, тестові завдання, питання для самостійної підготовки, методичні рекомендації «Формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України». Оновлено зміст програм ознайомчої практики і стажування, тематику науково-дослідної роботи у межах наукового гуртка, проблематику проектів з проблем управлінської діяльності.

Здійснене дослідження не вичерпує усіх аспектів дослідницького пошуку. Подальшого вивчення потребують проблеми методів і форм професійного розвитку викладачів фахових дисциплін у вищих навчальних закладах системи МВС України з метою формування готовності до управлінської діяльності курсантів; розвитку управлінської культури, управлінської компетентності працюючих фахівців правоохоронної сфери; використання елементів прогресивного досвіду формування їхньої готовності до управлінської діяльності в умовах формальної і неформальної освіти зарубіжжя.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Троцький, Р.С. (2017). Формування готовності до управлінської діяльності курсантів вищих навчальних закладів МВС України у процесі фахової підготовки. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1-2 (50-51), 155-159.
2. Троцький, Р.С. (2017). Модель формування готовності до управлінської діяльності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки. *Молодь і ринок*, 2 (145), 121-126.
3. Троцький, Р.С. (2016). Управлінська діяльність майбутніх фахівців вищих навчальних закладів МВС України як предмет наукових досліджень. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 9 (5), 47-51.
4. Троцький, Р.С. (2016). Сутність поняття готовності до управлінської діяльності майбутніх офіцерів у системі МВС України. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 46, 321-324.
5. Троцький, Р.С. (2016). Методологічні засади підготовки курсантів до управлінської діяльності у системі МВС. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*, 36(2), 408-414.
6. Троцький, Р.С. (2016). Сутність готовності до управлінської діяльності майбутніх курсантів у вищих навчальних закладах МВС України. *Вісник*

Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, 140, 98-101.

7. Решетник, С.М., Троцький, Р.С. (2015). Особливості професійної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України до забезпечення прав людини в службовій діяльності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_3_15.
8. Троцький, Р.С., Чигирин, І.В., Андрусенко, С.І. (2013). Особливості психологічної підготовки до професійних дій в екстремальних ситуаціях працівників системи МВС. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*, 7, 194-197.
9. Троцький, Р.С. (2012) Мотивація професійної діяльності військовослужбовців внутрішніх військ МВС України як чинник успішності професійної кар'єри. *Юридична психологія та педагогіка*, 2 (12), 145-153.
10. Троцький, Р.С. (2011). Оптимізація психологічної підготовки працівників системи МВС до професійних дій в екстремальних ситуаціях під час проведення спеціальних операцій. *Юридична психологія та педагогіка*, 2 (10), 188-194.
11. Тогочинський, О.М., Грош, В.І., Рембач, О.О., Троцький, Р.С. (2008). *Організація та методика практичного навчання курсантів факультету внутрішніх військ ННІПКГБПС КНУВС під час проходження військового стажування*. Київ: НАВС України.
12. Примак, В.П., Тогочинський, О.М., Рембач, О.О., Троцький, Р.С. (2009). *Порадник курсанту факультету внутрішніх військ ННІПКГБПС КНУВС щодо практичного навчання під час проходження військового стажування*. Київ: НАВС України.
13. Тогочинський, О.М., Іващенко, В.О., Ткаченко, О.В., Троцький, Р.С. (2009). *Порадник курсанту факультету внутрішніх військ ННІПКГБПС КНУВС щодо практичного навчання під час проходження навчальної практики*. Київ: НАВС України.
14. Троцький, Р.С. (2016). *Формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України*. Київ: НАВС України.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

15. Троцький, Р.С. (2017). Теоретичні засади моделі формування готовності до управлінської діяльності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України. В Г.І. Сотська (Ред.), *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: XIV Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької, Київ, 6-7 грудня (с. 151-154)*. Київ: Талком.
16. Троцький, Р.С. (2016). Проблема формування готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців Національної гвардії України. В О.М. Калюк та ін. (Ред.), *Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: теорія, практика, навчання: науково-практична конференція, Київ, 16 березня (с. 7-10)*. Київ: Університет «Україна», с. 7-10.

17. Троцький, Р.С. (2016). Місце та роль Національної гвардії України у боротьбі з незаконними збройними формуваннями. В кол. ред., *Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України: VII науково-практична конференція, Харків, 31 березня (с. 89-90)*. Харків: НГУ.
18. Троцький, Р.С. (2016). Особливості організації та несення служби на блокпостах в ході проведення антитерористичної операції. В Г.І. Сотська (Ред.), *Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії: XIII Міжнародна педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької, Київ, 10-11 грудня (с. 182-183)*. Київ: Талком.
19. Троцький, Р.С. (2016). Психологічна реабілітація та ресоціалізація військовослужбовців НГУ після виконання службово-бойових завдань у зоні проведення АТО. В В.В. Черней та ін. (Ред.), *Психологічна допомога особам, які беруть участь в антитерористичній операції: міжвідомча науково-практична конференція, Київ, 30 березня (с. 174-176)*. Київ: Нац. акад. внутр. справ.
20. Троцький, Р.С. (2013). Особливості психолого-педагогічних проблем службової дисципліни серед особового складу МВС України. В кол. ред., *Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України: V науково-практична конференція, Харків, 28 березня (с. 108)*. Харків: Академія внутрішніх військ МВС України.
21. Троцький, Р.С. (2010). Психолого-педагогічні підходи формування управлінських якостей у майбутніх офіцерів – керівників підрозділів внутрішніх військ ВНЗ МВС України. В кол. ред., *Філософські, методологічні й психологічні проблеми права: III Всеукраїнська науково-теоретична конференція, Київ, 23 квітня (с. 213-214)*. Київ: Київський нац. ун-т внутр. Справ.
22. Троцький, Р.С. (2009). Формування готовності до управлінської діяльності у курсантів вищих навчальних закладів МВС України. В Є.М. Моїсєєв та ін. (Ред.), *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: II Всеукраїнська науково-теоретична конференція, Київ, 31 січня (с. 254-256)*. Київ: КНУВС.
23. Троцький, Р.С. (2009). До питання професійного становлення майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України. В кол. ред., *Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток: II Всеукраїнська науково-практична конференція, Одеса, 20 лютого (с. 249-251)*. Одеса: Одеський держ. ун-т внутрішніх справ.
24. Троцький, Р.С. (2009). Механізми профілактики девіантної поведінки серед курсантів ВНЗ МВС України. В кол. ред., *Девіантна поведінка: соціальний, психологічний, юридичний аспекти: науково-практична конференція, Харків, 14 березня (с. 130-132)*. Харків: Вид-во Харк. наук. університету внутрішніх справ.
25. Троцький, Р.С. (2009). Основні напрямки формування психологічної готовності фахівців системи МВС до професійних дій в екстремальних ситуаціях. В кол. ред., *Психологічні технології в екстремальних видах діяльності: V Міжнародна науково-практична конференція, Донецьк, 28-29 травня (с. 318-321)*. Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка.
26. Флорін, О.П., Троцький, Р.С. (2008). Тренінг у комунікативній підготовці офіцерів ОВС. В Л.І. Мороз (Ред.), *Впровадження тренінгових технологій у*

підготовку персоналу ОВС: III Всеукраїнська науково-практична конференція, Київ, 31 жовтня (с. 143-146). Київ: Київський нац. ун-т внутр. справ.

АНОТАЦІЇ

Троцький Р.С. Формування готовності до управлінської діяльності курсантів вищих навчальних закладів МВС України у фаховій підготовці. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Київ, 2018.

У дисертації досліджено проблему формування готовності до управлінської діяльності курсантів вищих навчальних закладів МВС України у фаховій підготовці. Здійснено теоретичний аналіз означеної проблеми в педагогічній теорії та на практиці. Розкрито зміст і структуру готовності до управлінської діяльності курсантів, сформованої у процесі фахової підготовки. Виявлено організаційно-педагогічні умови формування готовності курсантів до управлінської діяльності (оновлення змісту, форм і методів фахової підготовки з метою формування готовності до управлінської діяльності курсантів, активізація науково-дослідницької та самостійної роботи курсантів, укладання навчально-методичного супроводу). Теоретично обґрунтовано та упроваджено модель формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки. Розроблено навчально-методичний супровід формування готовності до управлінської діяльності курсантів у процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах МВС України.

Ключові слова: управління, управлінська діяльність, готовність до управлінської діяльності, фахова підготовка, курсант, вищий навчальний заклад, МВС України.

Троцкий Р.С. Формирование готовности к управленческой деятельности у курсантов высших учебных заведений МВД Украины в профессиональной подготовке. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт педагогического образования и образования взрослых НАПН Украины, Киев, 2018.

В диссертации исследуется проблема формирования готовности к управленческой деятельности курсантов высших учебных заведениях МВД Украины в процессе профессиональной подготовки. Осуществлен теоретический анализ данной проблемы в педагогической теории и на практике. Раскрыто содержание и структуру готовности к управленческой деятельности курсантов, сложившейся в процессе профессиональной подготовки. Выявлены организационно-педагогические условия формирования готовности курсантов к управленческой деятельности (обновление содержания, форм и методов

профессиональной подготовки с целью формирования готовности к управленческой деятельности курсантов, активизация научно-исследовательской и самостоятельной работы курсантов, написание учебно-методического сопровождения). Теоретически обосновано и внедрено модель формирования готовности к управленческой деятельности курсантов в процессе профессиональной подготовки. Разработано учебно-методическое сопровождение формирования готовности к управленческой деятельности курсантов в процессе профессиональной подготовки в высших учебных заведениях МВД Украины.

Ключевые слова: управление, управленческая деятельность, готовность к управленческой деятельности, профессиональная подготовка, курсант, высшее учебное заведение, МВД Украины.

Trotsky R.S. Formation of Readiness to the Management Activity among Cadets in Higher Educational Institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the Course of Professional Training. – Manuscript.

Dissertation for the candidate degree in pedagogical sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methodology of Professional Education». – Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2018.

We investigated the issue of formation of readiness to the management activity among cadets in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the course of professional training. One carried out the theoretical analysis of this issue in pedagogical theory and practice. In the course of our research, we disclosed the content and structure of the readiness to the management among cadets formed during the professional training. Also, we defined criteria and indicators of readiness of future officers to the management activity formed in the course of professional training, according to the readiness structure: motivational and value component corresponding to value and regulatory criteria (indicators: motivation to implement the future management activity, focus on the implementation of the relevant activity and formation of value orientations); conceptual and semantic component corresponding to cognitive criteria (indicators: knowledge of the specifics of the officer's management activity, understanding of the thesaurus on the problems of the management activity, strength and systematization of knowledge on the management activity); operational and active component corresponding to praxiological criteria (indicators: knowledge of administrative and organizational skills, ability to make managerial decisions, communication skills); emotional and strong-willed component corresponding to personal and reflexive criteria (indicators: self-evaluation of personal qualities regarding the management activity; self-analysis of managerial qualities regarding the implementation of the relevant activity; orientation to self-improvement, self-development of readiness to the management activity in the future).

One identified organizational and pedagogical conditions for the formation of readiness to the management activity among cadets (updating the content, methods and forms of professional training in order to form the readiness to the management activity among cadets, intensified research and individual work of students, provision of the

educational and methodological support). We theoretically substantiated and introduced the model for the formation of readiness to the management activity among cadets in the process of professional training, as well as introduced the educational and methodological support for the formation of readiness to the management activity among cadets in the course of professional training in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Keywords: management, management activity, readiness to the management activity, professional training, cadet, higher educational institution of Ukraine.